

Czy nakładanie na ubezpieczycieli kolejnych obowiązków to rzeczywiście działanie na korzyść ubezpieczonych?

Warszawa, 28 lutego 2012 r.

„Nie jest celowe nadmierne rozszerzanie odpowiedzialności odszkodowawczej i w konsekwencji – gwarancyjnej ubezpieczyciela, co mogłoby prowadzić do odczuwalnego wzrostu składek ubezpieczeniowych”

– z uzasadnienia uchwały 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17.11.2011 r.
(sygn. akt III CZP 5/11)

Rozwój rynku gospodarczych ubezpieczeń obowiązkowych zakładaną przyczyną nowelizacji

- Zgodnie z uzasadnieniem projekt ustawy miał na celu: *"usprawnienie funkcjonowania rynku ubezpieczeń obowiązkowych oraz usystematyzowanie regulacji i zapewnienie większej wewnętrznej spójności ustawy, co w konsekwencji doprowadzi do ułatwienia w jej stosowaniu. Proponowane zmiany mają również charakter prokonsumencki - w związku m.in. z rozwijającym się segmentem ubezpieczeń typu direct"*
- Ustawa wpisuje się w tendencję rozszerzania zakresu ochrony oraz obowiązków zakładów ubezpieczeń wobec ubezpieczających i poszkodowanych w wypadkach komunikacyjnych
- Jednak z punktu widzenia posiadaczy pojazdów zasadnicza zmiana wynikająca z ustawy to *„likwidacja zjawiska tzw. „podwójnego ubezpieczenia””*

3 w 1, czyli legislacyjny sposób na tzw. „podwójne ubezpieczenie”

- **Przyczyną zjawiska tzw. „podwójnego ubezpieczenia” jest przede wszystkim wciąż niska świadomość ubezpieczeniowa i prawna społeczeństwa oraz często zmieniające się przepisy**
 - Np. art. 31 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych dotyczący zbycia pojazdu od 1 stycznia 2004 r. był już 3 – krotnie zmieniany w zakresie fundamentalnej kwestii, czy po przeniesieniu własności pojazdu umowa ubezpieczenia jest automatycznie wznawiana czy nie
- **Przyjęte rozwiązanie łagodzi skutki tzw. „podwójnego ubezpieczenia”, ale nie eliminuje rzeczywistej przyczyny jego powstawania**
 - autor projektu i niektórzy uczestnicy prac legislacyjnych mieli świadomość, że proponowane rozwiązanie to usuwanie objawów, a nie rzeczywistego powodu problemu
 - ustawodawca doszedł najwyraźniej do wniosku, że nie ma szans na powodzenie edukacji społeczeństwa, niezbędna jest ingerencja legislacyjna

3 w 1, czyli legislacyjny sposób na tzw. „podwójne ubezpieczenie” – cd.

- **Zaproponowano szereg rozwiązań, które zdejmują z posiadaczy pojazdów (rolników) konieczność znajomości prawa, a nawet zainteresowania się swoimi sprawami, wychodząc z założenia, że to ubezpieczyciel o wszystkim przypomni i pouczy, żeby tylko posiadacz pojazdu zauważył, że zawarł umowę ubezpieczenia**
- **Jedną ustawą nałożono na ubezpieczycieli co najmniej 3 nowe obowiązki związane z tzw. „podwójnym ubezpieczeniem”:**
 - wysłanie dokumentu ubezpieczenia
 - wysłanie informacji o warunkach ubezpieczenia na kolejny okres ubezpieczenia
 - przyjmowanie oświadczeń i zawiadomień nie tylko na piśmie, w tym możliwość składania ich agentowi

Wysłanie dokumentu ubezpieczenia

- W razie zawarcia umowy, o której mowa w art. 28 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, zakład ubezpieczeń jest obowiązany potwierdzić zawarcie umowy dokumentem ubezpieczenia w terminie 14 dni od dnia jej zawarcia
- Obowiązek potwierdzenia zawarcia umowy ubezpieczenia dokumentem ubezpieczenia wynika z art. 809 § 1 Kodeksu cywilnego (*„Ubezpieczyciel zobowiązany jest potwierdzić zawarcie umowy dokumentem ubezpieczenia”*)
 - art. 809 § 1 k.c., znajduje zastosowanie zarówno do umów ubezpieczenia AC jak i, ze względu na dyspozycję art. 22 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, również OC; tym samym nie było racjonalnej potrzeby tworzenia odrębnej regulacji prawnej w zakresie potwierdzania dokumentem ubezpieczenia zawarcia ubezpieczenia obowiązkowego z mocy prawa

Wysłanie dokumentu ubezpieczenia – cd.

- **Realizacja obowiązku wysłania dokumentu ubezpieczenia w ustawowym terminie spowoduje liczne nieporozumienia pomiędzy zakładem ubezpieczeń, a ubezpieczającym związane np. z rozmijaniem się korespondencji**
 - np. ubezpieczający ma możliwość wypowiedzenia umowy ubezpieczenia, przy czym za datę wypowiedzenia uznaje się datę stempla pocztowego. Łatwo jest sobie wyobrazić sytuację, kiedy ubezpieczający wyśle oświadczenie o wypowiedzeniu umowy ubezpieczenia OC w ostatnim możliwym dniu, list ten w terminie kilku dni dotrze do zakładu ubezpieczeń, a w tym czasie zakład ubezpieczeń dążąc do terminowego wypełnienia ustawowo nałożonych obowiązków wyśle potwierdzenie zawarcia ubezpieczenia do ubezpieczającego. Zaistniała sytuacja spowoduje - zarówno po stronie ubezpieczającego jak i zakładu ubezpieczeń - konieczność jej wyjaśnienia, a może nawet „unieważnienia” dokumentu ubezpieczenia

Praktyka w innych krajach UE jest zróżnicowana, ale zazwyczaj ubezpieczyciel nie wysyła polisy, jeśli warunki umowy nie uległy zmianie

- **Niemcy** – jeżeli warunki umowy (np. składka) nie ulegają zmianie, ubezpieczyciel nie ma obowiązku potwierdzania zawarcia nowej umowy dokumentem ubezpieczenia
- **Włochy** – nie ma takiego obowiązku, ale ubezpieczyciele są zobowiązani do potwierdzenia zapłaty składki za nowy okres ubezpieczenia
- **Hiszpania** – jeżeli warunki umowy (np. składka) nie ulegają zmianie, ubezpieczyciel nie ma obowiązku potwierdzania zawarcia nowej umowy dokumentem ubezpieczenia
- **Austria** – nie ma takiego obowiązku; ubezpieczyciel jest obowiązany do informowania ubezpieczających jedynie w przypadku zmiany warunków ubezpieczenia (np. wysokości składki)
- **Francja** – w momencie zapłaty składki za nowy okres ochrony, ubezpieczyciel jest zobowiązany odnowić dokument potwierdzający zawarcie umowy ("attestation d'assurance") oraz certyfikat ubezpieczeniowy ("certificat d'assurance") na kolejny okres ochrony
- **Szwecja** – ubezpieczyciele wysyłają ubezpieczającym dokument polisy, potwierdzający okres i zakres ubezpieczenia, udział własny oraz warunki zapłaty składki

38 mln zł rocznie kosztować będzie wysyłanie dokumentu ubezpieczenia

- **Przy założeniu, że:**
 - ✓ ok. 70% umów ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych to umowy zawierane w trybie automatycznego wznowienia,
 - ✓ ok. 10% ubezpieczających złoży wypowiedzenia,
 - ✓ koszt listu poleconego – 3,75 zł.

koszt wysyłania dokumentu ubezpieczenia do wszystkich umów automatycznie wznowionych wyniesie ~38 mln zł rocznie

- **To tylko koszty wysłania dokumentu, a przecież nie są to jedyne koszty jakie zakład ubezpieczeń poniesie w związku z przygotowaniem tych informacji, dostosowaniem swoich systemów informatycznych, obsługą itp.**
- **Czy przepis pociągający za sobą znaczne koszty jest rzeczywiście potrzebny, szczególnie w świetle przepisów art. 28 ust. 1b oraz art. 28a ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych? Czy one nie chronią już dostatecznie przed tzw. „podwójnym ubezpieczeniem”?**

Wysyłanie informacji o warunkach umowy na kolejny rok

- Nie później niż 14 dni przed upływem okresu 12 miesięcy, na który umowa ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych została zawarta, zakład ubezpieczeń jest obowiązany do wysłania ubezpieczającemu informacji o ubezpieczeniu na kolejny okres ubezpieczenia
- **Informacja zawiera w szczególności:**
 - określenie wysokości składki ubezpieczeniowej w przypadku, gdy dojdzie do zawarcia następnej umowy ubezpieczenia w trybie automatycznego wznowienia
 - pouczenie, że wysokość składki może ulec zmianie, jeżeli po wysłaniu informacji przez zakład ubezpieczeń wyjdą na jaw okoliczności mające wpływ na wysokość składki, oraz wskazanie tych okoliczności
 - pouczenie o prawie wypowiedzenia dotychczasowej umowy ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych zgodnie z ust. 1 oraz o formie, możliwym sposobie oraz terminie złożenia tego wypowiedzenia
 - pouczenie o skutkach tego wypowiedzenia oraz o skutkach braku tego wypowiedzenia
- **Informacja powinna być wysłana:**
 - w postaci elektronicznej przy wykorzystaniu środka komunikacji elektronicznej, jeżeli przy zawarciu umowy ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych ubezpieczający wyraził zgodę na składanie mu oświadczeń w takiej postaci, lub
 - w formie pisemnej, w sposób umożliwiający niezwłoczne poinformowanie ubezpieczającego

Czy odpowiednio wczesne poinformowanie ubezpieczającego gwarantuje, że poprzez swoją aktywność nie dopuści do tzw. „podwójnego ubezpieczenia”?

- *„Obowiązek informacyjny skierowany do zakładów ubezpieczeń jest jednym z elementów mających na celu likwidację zjawiska tzw. podwójnego ubezpieczenia, poprzez odpowiednie wczesne poinformowanie ubezpieczającego m.in. o skutkach braku złożenia w odpowiednim terminie wypowiedzenia dotychczasowej umowy” - z uzasadnienia projektu ustawy*
- Projektodawca przyjął założenie, że posiadacz pojazdu nie orientuje się, jaki jest termin obowiązywania jego umowy i nie wie, jakie są skutki niezłożenia w odpowiednim terminie oświadczenia o jej wypowiedzeniu
- Skutkiem nowelizacji jest zdjęcie z posiadaczy pojazdów i rolników odpowiedzialności za własne sprawy - nie muszą znać swoich podstawowych praw i obowiązków oraz przejawiać jakiegokolwiek zainteresowania w tym zakresie
 - W innych dziedzinach życia panuje domniemanie znajomości prawa (ignorantia iuris nocet), ubezpieczenia obowiązkowe są wyjątkiem – dlaczego?

Czy odpowiednio wczesne poinformowanie ubezpieczającego gwarantuje, że poprzez swoją aktywność nie dopuści do tzw. „podwójnego ubezpieczenia”?

- W 2011 r. do Rzecznika Ubezpieczonych w zakresie ubezpieczeń komunikacyjnych (OC i AC) wpłynęło 1.609 skarg dotyczących składek¹, tj. łącznie wszystkich skarg, w których klienci np. nie zgadzali się z wysokością składki lub kwestionowali tzw. „podwójne ubezpieczenie”
 - Do końca września 2011 r. zostało zawartych ponad 18 mln umów ubezpieczenia OC²
 - Zakładając, że wszystkie skargi dotyczyłyby tzw. „podwójnego ubezpieczenia”, ich udział w liczbie umów ubezpieczenia OC wynosi zaledwie 0,0089%
- Wysłanie informacji o warunkach umowy na kolejny rok, to dla ubezpieczyciela duże wyzwanie. Wysyłając ją nie później niż na 14 dni przed końcem obecnej umowy ubezpieczyciel może nie wiedzieć, czy nie zmieniły się jej warunki, np. czy klient nie zmienił miejsca zamieszkania lub czy nie miała miejsce szkoda, za którą inny ubezpieczyciel wypłaci odszkodowanie
 - Może to prowadzić do sytuacji, gdy po wysłaniu informacji ujawnią się okoliczności mające wpływ na wysokość składki (np. zostanie wypłacone odszkodowanie) i wówczas będzie trzeba ją zmienić
- Realizacja tego obowiązku wiąże się z koniecznością przygotowania systemów informatycznych oraz pracowników. Są to niebagatelne nakłady, które jednak nie dają gwarancji realizacji celu – tylko bowiem od klienta zależy, z którym ubezpieczycielem i na jakich warunkach zawrze umowę ubezpieczenia. Jeśli zignoruje otrzymane informacje, może dojść do tzw. „podwójnego ubezpieczenia”

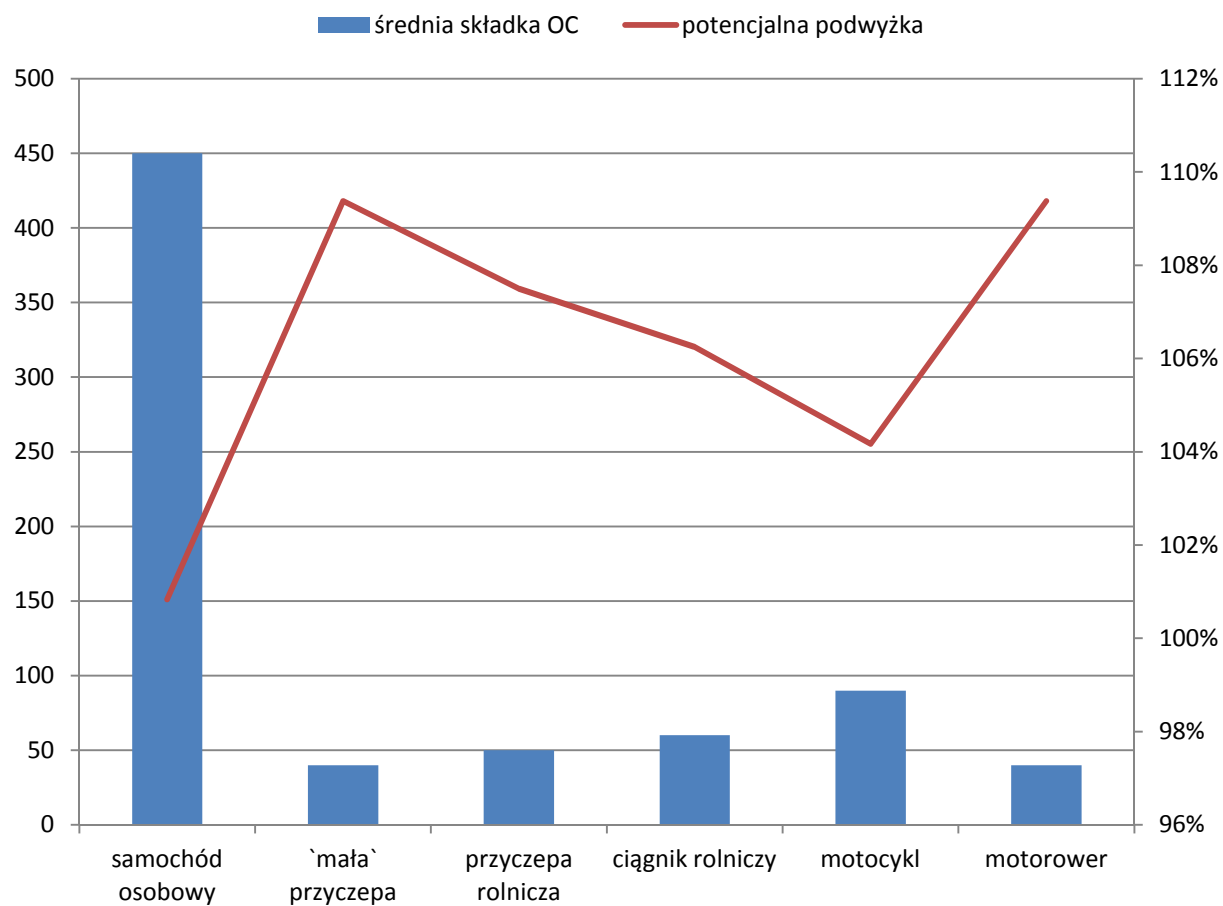
1. Sprawozdanie z działalności Rzecznika Ubezpieczonych w 2011 r.; 2. KNF

Doświadczenia innych krajów UE wskazują, że konkurencja na rynku kształtuje praktykę informacyjną ubezpieczycieli

- **Niemcy** – nie ma takiego obowiązku; w praktyce ubezpieczający są zasypywani materiałami marketingowymi ubezpieczycieli "przypominającymi" o możliwości wypowiedzenia dotychczasowej umowy i zmianie ubezpieczyciela
- **Belgia** – nie ma takiego obowiązku. W ostatnim dniu wygasającej umowy ubezpieczyciel przesyła ubezpieczającemu informację o wysokości nowej składki wraz z wezwaniem do zapłaty
- **Włochy** – nie ma takiego obowiązku. Przy zawieraniu umowy ubezpieczyciel obowiązany jest uzyskać odrębną zgodę ubezpieczającego na postanowienia o automatycznym zawieraniu nowej umowy
- **Hiszpania** – nie ma takiego obowiązku. Uznaje się, postanowienia umowy ubezpieczenia stanowią dostateczną informację dla ubezpieczającego w tym zakresie
- **Francja** – w przypadku prawa do wypowiedzenia umowy po upływie jednego roku (gdy polisa jest odnawialna automatycznie) ubezpieczyciel musi przypomnieć ubezpieczającemu o terminie, w jakim można wypowiedzieć umowę (na 2 miesiące przed upływem jednego roku, chyba że umowa stanowi inaczej), wraz z informacją roczną na temat należnej składki. Jeżeli informacja taka jest wysyłana później niż na 15 dni przed upływem terminu do wypowiedzenia, wówczas powinna wskazywać, że ubezpieczony ma 20 dni (od daty wysłania) na wypowiedzenie umowy

Czy wszyscy posiadacze pojazdów będą zainteresowani ponoszeniem kosztów związanych z otrzymaniem informacji?

- Koszt wysłania listu: 3,75 zł
- W przypadku niektórych posiadaczy pojazdów koszt wysłania listu (z pominięciem pozostałych kosztów) stanowi znaczący udział w składce

Realizacja nowych obowiązków informacyjnych będzie kosztowna także dla kierowców, a czy wyeliminuje tzw. „podwójne ubezpieczenie”?

- **Ubezpieczyciel będzie wysyłać co najmniej dwa nowe pisma - nie później niż na 14 dni przed i do 14 dni po dniu wznowienia umowy (w bardziej skomplikowanych przypadkach nawet więcej)**
- **Ich odbiorcami będzie bardzo duża grupa posiadaczy pojazdów, niezależnie od tego, czy ubezpieczają samochód osobowy, czy ciągnik rolniczy**
- **Niewątpliwie zwiększy to koszty działalności ubezpieczycieli**
- **Gdyby uwzględnić w składce wyłącznie koszty przesyłek pocztowych (a nie są to przecież jedyne wydatki), dla niektórych posiadaczy pojazdów stanowiłoby to znaczną podwyżkę składki – ktoś, kto posiada motorower płaci przecież składkę wynoszącą kilkadziesiąt złotych rocznie**
- **Korzystając z dobrodziejstwa nowych przepisów otrzyma co prawda dodatkowe informacje, ale pozostaje otwarte pytanie, czy kierowcy rzeczywiście tego potrzebują?**

Możliwość składania oświadczeń i zawiadomień nie tylko na piśmie oraz także agentom

- **Uchylenie art. 18 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych:**
„Zawiadomienia i oświadczenia, które w związku z umową ubezpieczenia obowiązkowego, o którym mowa w art. 4 pkt 1-3, są składane przez strony tej umowy, powinny być sporządzane na piśmie i doręczane za potwierdzeniem odbioru lub przesyłane listem poleconym”
- **Dodanie art. 16a ustawy o działalności ubezpieczeniowej:**
*„1. Zawiadomienia i oświadczenia składane w związku z zawartą umową ubezpieczenia agentowi ubezpieczeniowemu uznaje się za złożone zakładowi ubezpieczeń, w imieniu lub na rzecz którego agent ubezpieczeniowy działa.
2. Zakład ubezpieczeń nie może wyłączyć ani ograniczyć upoważnienia agenta ubezpieczeniowego do odbierania oświadczeń, o których mowa w ust. 1.”*
- ***„To istotna prokonsumencka zmiana, która powinna m.in. ułatwić terminowe wypowiedanie umów ubezpieczeń, w tym również umów ubezpieczeń obowiązkowych” – z uzasadnienia projektu ustawy***
- **Czy rzeczywiście nowe przepisy ułatwią wypowiedanie umów ubezpieczenia?**
 - np. na posiadaczu pojazdu będzie spoczywał ciężar dowodu, że oświadczenie faktycznie zostało wysłane do agenta upoważnionego do działania na rzecz danego ubezpieczyciela

Możliwość składania oświadczeń i zawiadomień nie tylko na piśmie -porównanie rozwiązań w innych krajach UE

- **Niemcy** – oświadczenia dotyczące rozwiązania umowy muszą być składane przez ubezpieczającego w formie pisemnej, a oświadczenia dotyczące odstąpienia od umowy – w formie "tekstowej"; wszystkie pozostałe oświadczenia mogą być składane w dowolnej formie
- **Włochy** – prawo wymienia przypadki, gdy oświadczenie ubezpieczającego powinno być złożone w określonej formie, np. pisemnej albo faxem
- **Hiszpania** – wszystkie oświadczenia związane z umową ubezpieczenia powinny być składane na piśmie
- **Francja** – zgodnie z ogólnymi zasadami oświadczenia związane z umową ubezpieczenia mogą być składane przez ubezpieczającego zakładowi ubezpieczeń w dowolnej formie
- **Szwecja** – prawo nie wymaga szczególnej formy dla oświadczeń składanych ubezpieczycielowi
- **Austria** – zgodnie z ogólną zasadą wszystkie oświadczenia związane z umową ubezpieczenia powinny być składane ubezpieczycielowi na piśmie

Możliwość składania oświadczeń i zawiadomień także agentom - porównanie rozwiązań w innych krajach UE

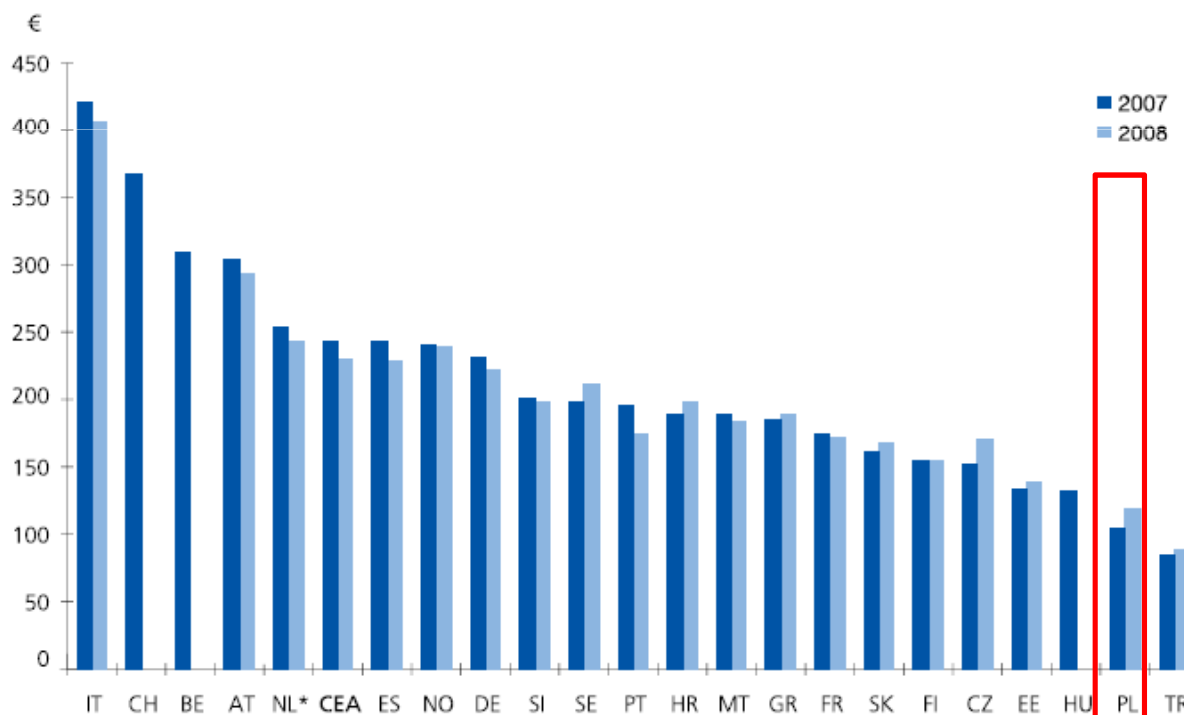
- **Niemcy** – w zasadzie wszystkie oświadczenia składane agentowi ubezpieczeniowemu są skuteczne względem ubezpieczyciela; nie można skutecznie ograniczyć prawa agenta do przyjmowania takich oświadczeń, jednakże ubezpieczyciel może umówić się z ubezpieczającym, że oświadczenia będą składane bezpośrednio ubezpieczycielowi
- **Włochy** – oświadczenia składane agentowi ubezpieczeniowemu są skuteczne względem ubezpieczyciela, teoretycznie można skutecznie ograniczyć prawo agenta do przyjmowania takich oświadczeń, co jednak nie ma miejsca w praktyce
- **Hiszpania** – oświadczenia składane agentowi ubezpieczeniowemu są skuteczne względem ubezpieczyciela; nie można skutecznie ograniczyć prawa agenta do przyjmowania takich oświadczeń
- **Francja** – oświadczenia składane agentowi ubezpieczeniowemu są skuteczne względem ubezpieczyciela; teoretycznie można ograniczyć zakres pełnomocnictwa agenta, jednak w praktyce jest to problematyczne i trudne do obrony w razie złożenia przez ubezpieczającego oświadczenia agentowi
- **Szwecja** – nie istnieje przepis stanowiący, że oświadczenia składane agentowi ubezpieczeniowemu są skuteczne względem ubezpieczyciela
- **Austria** - oświadczenia składane agentowi ubezpieczeniowemu są skuteczne względem ubezpieczyciela; można skutecznie ograniczyć prawo agenta do przyjmowania takich oświadczeń, pod warunkiem, że ubezpieczający wie o takim ograniczeniu albo brak wiedzy wynika z jego rażącego niedbalstwa

Średnia składka za OC w Polsce jest wciąż jedną z najniższych w UE

- Składkę ubezpieczeniową ustala się w wysokości, która powinna co najmniej zapewnić wykonanie wszystkich zobowiązań z umów ubezpieczenia i pokrycie kosztów wykonywania działalności ubezpieczeniowej zakładu ubezpieczeń (art. 18 ust. 2 ustawy o działalności ubezpieczeniowej)
- Średnia składka za ubezpieczenie OC posiadaczy pojazdów mechanicznych w wybranych krajach UE w 2008 r.:

- Niemcy – 222 €
- Francja – 172 €
- Austria – 292 €
- Włochy – 407 €
- Hiszpania – 229 €
- Słowacja – 167 €
- Grecja – 189 €
- Polska - **119 €**

Wykres 31: Średnia składka za ubezpieczenie OC: 2007-2008 (w EUR)

*Raport CEA pt. "Europejski rynek ubezpieczeń komunikacyjnych", Warszawa 2010

*wyłącznie samochody prywatne

Czy nakładanie na ubezpieczycieli kolejnych obowiązków to rzeczywiście działanie na korzyść ubezpieczonych?

- **zagwarantowanie poziomu ochrony sytuującego Polskę w czołówce państw europejskich, a w niektórych aspektach przewyższającego czołowe państwa europejskie poprzez jednoczesne zapewnienie ubezpieczającemu:**
 - informacji o warunkach ubezpieczenia na kolejny okres
 - potwierdzenia zawarcia umowy ubezpieczenia
 - możliwości składania oświadczeń i zawiadomień nie tylko na piśmie, w tym możliwości składania ich agentowi
 - umożliwienie wypowiedzenia umowy w przypadku tzw. „podwójnego ubezpieczenia”
- **znaczne zwiększenie kosztów działalności ubezpieczycieli**
- **możliwe zwiększenie składek ubezpieczeniowych za ubezpieczenia obowiązkowe**
- **część posiadaczy pojazdów może nie spełnić obowiązku ubezpieczenia**

***„Nie jest celowe nadmierne rozszerzanie odpowiedzialności
odszkodowawczej i w konsekwencji – gwarancyjnej
ubezpieczyciela, co mogłoby prowadzić do odczuwalnego
wzrostu składek ubezpieczeniowych”***

– z uzasadnienia uchwały 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17.11.2011 r.
(sygn. akt III CZP 5/11)

„Od samego tworzenia przepisów mających zrobić konsumentom dobrze nasza sytuacja się nie poprawia. To my bowiem za to hojne prawo płacimy”

- Joanna Solska, publicystka ekonomiczna tygodnika „Polityka”

Dziękujemy za uwagę
